

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: [32+314.15 (478)]: 061.1EU (043.2)

BURDELNÎI EUGENIU

**POLITICI MIGRAȚIONALE DE MUNCĂ ÎN RELAȚIILE
REPUBLICII MOLDOVA CU UNIUNEA EUROPEANĂ**

**561.01 – TEORIA, METODOLOGIA ȘI ISTORIA POLITOLOGIEI;
INSTITUȚII ȘI PROCESE POLITICE**

Autoreferatul tezei de doctor în științe politice

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova.

Conducător științific:

MOȘNEAGA Valeriu, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar.

Referenți oficiali:

MORARU Victor, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;

SLOBODENIUC Ghenadie, doctor în științe politice.

Componența consiliului științific specializat:

TEOSA Valentina, *președinte*, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;

SVETLICINÎI Rodica, *secretar științific*, doctor în științe istorice, conferențiar universitar;

RUSNAC Gheorghe, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, academician;

ȚURCAN Valentin, doctor în filozofie;

RUSU Rodica, doctor în științe politice, conferențiar universitar.

Susținerea va avea loc la 24 iunie 2016, orele 14:00 în ședința Consiliului Științific Specializat DH 30-23.00.01-27.03.08. din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD – 2009, mun. Chișinău, str. Mateevici, nr. 60, blocul IV, sala 222).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 12 mai 2016.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

Doctor în științe istorice, conferențiar universitar

_____SVETLICINÎI Rodica

Conducător științific,

doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

_____MOȘNEAGA Valeriu

Autor

_____ BURDELNÎI EUGENIU

© Burdelni Eugeniu, 2016

REPERE CONCEPTUALE

Actualitatea și importanța problemei abordate. În prezent, impactul evident al procesului de globalizare asupra configurării fluxurilor de migrație internațională indică asupra necesității unei analize profunde a esenței și principalelor manifestări ale acestui fenomen, inclusiv din punct de vedere politologic. La nivelul Uniunii Europene procesele migraționale beneficiază de o atenție oficială sporită, condiționată de impactul lor asupra domeniului economic, demografic, politic, social, precum și asupra securității naționale și regionale etc. Prin urmare, în scop de maximizare a potențialului de dezvoltare a migrației și a mobilității pentru menținerea ritmurilor de creștere economică, a nivelului de bunăstare și a coeziunii sociale în cadrul UE, apare necesitatea formulării și ajustării unor politici care ar permite reglementarea eficientă a proceselor migraționale la nivel european în condițiile globalizării. Importanța acestui exercițiu este reflectată și aprobată în lucrările științifice ale cercetătorilor din diferite domenii, luând în considerație caracterul interdisciplinar al fenomenului studiat, ceea ce oferă un punct de reper teoretico-științific solid pentru continuarea cercetărilor și analiza multiaspectuală a politicilor migraționale în baza abordărilor conceptual-teoretice și aplicative. De asemenea, devine tot mai evident că implementarea cu succes a politicilor migraționale în cadrul UE depinde de cooperarea fezabilă cu țările terțe, de origine a fluxurilor migraționale, cum este și Republica Moldova. Complexitatea acestor fenomene, precum și importanța socială, economică, demografică, politică etc. a migrației forței de muncă a moldovenilor în UE solicită din partea autorităților moldovenești, a mediului academic și a experților în domeniu înțelegerea profundă a proceselor respective, formularea și corelarea politicilor migraționale cu realitățile naționale și cu cele europene, inclusiv, integrarea multitudinii aspectelor migrației forței de muncă în diferite programe și strategii de dezvoltare a țării. În lucrarea dată, se evidențiază și eventualul impact și valorificarea potențialului acestor politici pentru gestionarea eficientă a domeniului supus cercetării.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Cercetările și analizele existente în cadrul științelor politice, cu privire la subiectul studiat, se axează, în opinia autorului, în mare parte, pe examinarea tendințelor actuale în acest domeniu, politicile migraționale fiind insuficient cercetate. Majoritatea lucrărilor științifice se referă doar la descrierea caracteristicilor acestui subiect: R. Riza [9]; J.-P. Garson, A. Loizillon [29]; C. Tudorache [10]; A. Zaiceva, K. Zimmermann [41]. În scopul înlăturării decalajului între abordările teoretice ale fenomenului migrației forței de muncă în spațiul UE și realitățile existente, începând cu anii 2000,

în mediul academic european și autohton (D. Guardia, K. Pichelmann [30], K.F. Zimmermann, M. Kahanec [191], E. Benedetti [80], M. Benton și M. Petrovic [81], J. Bijak, ș.a. [83], R. Münz [157], A. Weinar [39], R. Cucuruzan [7], D.-L. Constantin [6], V. Moșneaga [34, 15, 19, 16, 17], E. Burdelnîi [12, 2, 13, 12, 20], D. Cheianu-Andrei [3], Gh. Rusnac [19], M. Vremiș [1], V. Craievschii-Toartă [1]) au apărut unele lucrări științifice, cu caracter aplicativ și de expertiză, care examinează tendințele și profilul proceselor migraționale ale forței de muncă în UE, consecințele acestor procese atât pentru societățile-gazdă, cât și pentru țările de origine ale fluxurilor de migranți.

Scopul prezentei cercetări rezidă în analiza conceptuală a politicilor migraționale de muncă în UE, precum și a implementării lor în statele membre ale UE și ale Republicii Moldova la etapa contemporană. În vederea realizării scopul cercetării au fost formulate următoarele **obiective**: a) Efectuarea studiului teoretico-analitic al tendințelor actuale ale migrației forței de muncă atât în UE, cât și în RM; b) Analiza genezei și esenței politicilor migraționale de muncă din cadrul UE în contextul contemporan; c) Identificarea, din punct de vedere al integrării în societățile-gazdă, a problemelor de bază cu care se confruntă lucrătorii migranți moldoveni în UE; d) Cercetarea problemelor vizînd reîntoarcerea și reintegrarea lucrătorilor migranți moldoveni din UE în Republica Moldova; e) Formularea concluziilor și recomandărilor cu privire la problemele-cheie ale lucrării științifice.

Metodologia cercetării științifice. Caracterul interdisciplinar al subiectului cercetat a determinat utilizarea multiplelor instrumente metodologice cu caracter conceptual-teoretic și analitico-aplicativ (metoda sistemică, metoda legal-instituțională, metoda comparativă, metodele sociologice calitative). Baza metodologică a inclus studierea și analiza aprofundată și evaluativă a bibliografiei de specialitate, studiilor de cercetare, surselor electronice, publicațiilor statistice, articolelor științifice, etc. în domeniul subiectului studiat.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Prezenta lucrare științifică reprezintă un studiu nou și o cercetare integrată a migrațiunii forței de muncă în UE, în special prin prisma design-ului politicilor migraționale pentru valorificarea beneficiilor migrațiunii forței de muncă. Astfel, noutatea științifică a acestei lucrări constă în: a) studierea profundă a tendințelor actuale ale fenomenului migrației forței de muncă în UE, în special din RM; b) elucidarea faptului că politizarea proceselor migraționale îi determină pe migranții să formuleze și să articuleze interesele lor prin intermediul partidelor sau al mișcărilor politice; c) determinarea gradului de eficiență a politicilor de stat aplicate în domeniul migrației forței de muncă în UE și RM; e) Prezentarea argumentelor științifice privind

intențiile de revenire a lucrătorilor migrați moldoveni din UE și modalitățile de valorificare a potențialului migrației de muncă pentru dezvoltarea țării.

Problema științifică soluționată constă în reconceptualizarea și elucidarea din punct de vedere științific și metodologic a esenței și formelor politicilor migraționale de muncă în cadrul statelor membre ale UE, în general, și în RM, în particular, avînd ca efect valorificarea potențialului migrației de muncă, în vederea maximizării beneficiilor și minimizării efectelor negative de durată ale migrației de muncă pentru dezvoltarea țărilor.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Conținutul, concluziile și recomandările acestei cercetări pot servi drept un *suport teoretico-conceptual* pentru toți cei, care analizează, din punct de vedere politologic, diferite aspecte ale politicilor migraționale în procesul globalizării. Adițional, rezultatele cercetării pot oferi un *suport analitico-aplicativ* pentru factorii de decizie în cadrul instituțiilor de stat, organizațiilor internaționale, etc., responsabile sau implicate în procesul gestionării migrațiunii forței de muncă și elaborării politicilor migraționale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: i) Implementarea cu succes a politicilor migraționale în cadrul UE depinde de o cooperare fezabilă cu țările terțe, de origine a fluxurilor migraționale, cum ar fi RM; ii) O tendință actuală importantă reprezintă politizarea excesivă a chestiunii migrațiunii în majoritatea statelor UE, ceea ce a generat succesul unor partide anti-imigrație. Urmare a sensibilității politice a subiectului dat, persistă probabilitatea că guvernele vor întâlni dificultăți în justificarea introducerii programelor de integrare a imigranților; iii) Principala lacună a cadrului de politici europene în domeniul migrației, este caracterul lor ambiguu și dispersat. Deseori, considerentele politice depășesc percepțiile bazate pe cercetările științifice, iar politica de imigrație se poate schimba brusc ca urmare a evoluțiilor electorale; iv) Factorii care determină plecarea migraților moldoveni la muncă peste hotare sunt de ordin economic. Remitențele migraților contribuie semnificativ la formarea PIB-ului țării. *Teoria rețelelor sociale* și *teoria economică neoclasică* sunt relevante pentru elucidarea cauzelor și tendințelor proceselor migraționale din RM; v) Procesul integrării migraților moldoveni în țările-gazdă din UE decurge destul de eficient, ceea ce va micșora automat eventualele rate de revenire a migraților moldoveni acasă; vi) În viitorul apropiat, previzibil, migrația de muncă a cetățenilor RM în spațiul UE va rămîne factorul constant atractiv pentru câștigarea existenței, în cazul în care în RM va prevala un model de probleme economice și sociale.

Următoarele domenii pot fi identificate pentru elaborarea în continuare a politicilor și

intervențiilor de program: a) stimularea migrației de reîntoarcere și a migrației circulare de muncă; b) consolidarea protecției sociale a migranților; c) fortificarea cadrului național de gestionare a migrației, inclusiv a dezvoltării capacităților instituționale; d) stimularea investiției productive a remitențelor și dezvoltarea IMM în regiuni; e) monitorizarea consistentă a fluxurilor migraționale; f) lupta împotriva migrației ilegale și împotriva traficului de ființe umane; g) protecția membrilor de familie lăsați în țară fără grija celor plecați peste hotare; h) adaptarea strategiilor și politicilor educaționale din țară la necesitățile pieței naționale de muncă; i) consolidarea transferului de abilități și inovații, a mobilității academice ca mijloc de combatere a exodului de creiere; j) facilitarea accesului la serviciile medicale și gestionarea mobilității profesioniștilor medicali; k) implicarea diasporei în calitate de interlocutor și de actor în politicile de dezvoltare.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute au fost prezentate în 20 lucrări științifice, publicate în culegerile conferințelor și reviste de specialitate din RM, România, Slovenia, Federația Rusă, Ucraina, Georgia, precum și într-o monografie (grup de autori), publicată în Republica Lituaniană. Rezultatele cercetării pot fi utilizate de factorii de decizie, instituții universitar-academice, exponenții cercurilor politice și de afaceri, economiști, sociologi, demografi.

Aprobarea rezultatelor științifice. Unele constatări științifice obținute au fost utilizate în calitate de suport didactic în elaborarea și predarea cursului universitar opțional “Managementul proceselor migraționale în epoca globalizării” de către autorul lucrării în perioada 2002-2007 în cadrul Universității de Stat din Moldova (FRIȘPA). Participările autorului la un șir de proiecte internaționale de cercetare au permis acumularea materialelor informative, care au fost folosite în cadrul lucrării științifice. Lucrarea a fost discutată și aprobată la ședința Departamentului Științe Politice și Administrative, FRIȘPA, Universitatea de Stat din Moldova.

Publicații la tema tezei. Diferite aspecte relevante temei tezei au fost expuse în 20 articole științifice publicate în culegerile conferințelor și reviste de specialitate din RM, România, Slovenia, Rusia, Ucraina, Georgia, precum și într-o monografie (grup de autori), publicată în Lituania.

Volumul și structura tezei: introducere, trei compartimente, concluzii generale și recomandări, bibliografia (192 denumiri), 145 pagini de text, 9 anexe.

Cuvinte-cheie. Politicile migraționale, migrația de muncă, integrarea migrației, strategiile naționale de dezvoltare, reîntoarcerea și reintegrarea migranților, Uniunea Europeană, Republica Moldova.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza a fost structurată în baza scopului general și obiectivelor propuse spre cercetare a fenomenului migrațiunii forței de muncă în UE, și este alcătuită din introducere, trei compartimente, doisprezece paragrafe (sub compartimente), concluzii generale și recomandări, anexe, adnotări în trei limbi, lista abrevierilor.

Introducerea argumentează actualitatea și importanța cercetării migrațiunii forței de muncă în UE, în special prin prisma politicilor aplicate; formulează scopul și obiectivele propuse spre realizare; determină problemele științifice și evidențiază noutatea științifică; menționează semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării; face referință la modalitățile de aprobare a rezultatelor științifice pe plan național și internațional.

Compartimentul 1 “Aspecte conceptuale ale politicilor migraționale de muncă în procesul globalizării” este dedicat analizei aspectelor teoretico-metodologice ale migrațiunii forței de muncă. Reprezentînd un fenomen divers și multidimensional, migrația nu poate fi explicată printr-o singură teorie, ceea ce a condus la apariția multitudinii lor. Autorul examinează caracteristicile generale ale evoluției istorice a abordărilor teoretice ale migrației forței de muncă și încearcă să explice sistemul multinivelar al teoriilor moderne. În acest context, accentul analitic este plasat pe caracterul inderdisciplinar al procesului de studiere a fenomenului migrațional. De asemenea, sunt evidențiate și provocările cu care, actualmente, se confruntă cercetătorii internaționali în teoretizarea proceselor migraționale în epoca globalizării.

O parte importantă a compartimentului este dedicată examinării reperelor metodologice ale lucrării. În scopul analizei cuprinzătoare a subiectului investigat, este efectuată analiza istoriografică a unui șir de materiale teoretice și empirice, ceea ce vine să demonstreze actualitatea și imperativitatea cercetării.

Subcapitolul 1 *Procesele migrației forței de muncă și politicile migraționale de muncă în procesul globalizării: repere istoriografice* analizează conceptul migrațiunii forței de muncă din punct de vedere istoriografic. Dacă istoricului și etapelor acestui proces li s-a acordat o atenție destul de modestă în mediul academic, atunci la începutul secolului al XXI-lea în lumea academică europeană, precum și în spațiul românesc și autohton apar unele lucrări științifice cu caracter aplicativ și de expertiză (D. Guardia, K. Pichelmann [30], K.F. Zimmermann, M. Kahanec [41], E. Benedetti [24], M. Benton și M. Petrovic [25], J. Bijak, ș.a. [26], R. Münz [35], R. Cucuruzan [7],

D.-L. Constantin [6], E. Burdelnîi [12]). Cercetătorii nominalizați examinează tendințele și profilul proceselor migraționale ale forței de muncă în UE, caracteristicile lor distinctive, impactul migrației de muncă asupra dezvoltării societății și, în special, asupra economiei, consecințele acestor procese atât pentru societățile-gazdă, cât și pentru țările de origine ale fluxurilor de migranți..

De asemenea, în premieră, se atestă o conștientizare la cel mai înalt nivel de către instituțiile europene a necesității unei abordări coordonate a fenomenului migrației de muncă, fapt care a condiționat elaborarea unui număr impozant de directive, regulamente, comunicări și decizii, unele în fază de proiect menit să reglementeze, în mod direct și indirect, politicile migraționiste în UE.

În RM a fost acumulat materialul empiric și analitic bogat cu privire la migrația de muncă a populației moldovenești, identificarea trendurilor și tendințelor sale (V. Moșneaga [15, 34, 19, 16, 17, 18], D. Cheianu-Andrei [3], Gh. Rusnac [19], E. Burdelnîi [12, 2, 13, 12, 20], M. Vremiș [1], V. Craievschii-Toartă [1]). Cercetările date sînt axate pe studierea diferitor aspecte ale migrației forței de muncă din Republica Moldova: consecințele pozitive și negative ale acestui fenomen, impactul remitențelor trimise de către migranți asupra economiei țării, evoluțiile sociale și demografice, aspectele culturale și lingvistice, exodul forței de muncă de înaltă calificare, necesitățile specifice ale copiilor și vîrstnicilor rămași fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare, politicile necesare pentru reîntoarcerea lucrătorilor migranți moldoveni de peste hotare.

Analiza istoriografică a subiectului migrației forței de muncă a demonstrat că, deseori, în cadrul cercetărilor științifice, în special autohtone, predomină abordarea descriptivă și lipsește legătura de continuitate cu studiile anterioare efectuate de alți savanți. De asemenea, lucrările și cercetările științifice care își propun examinarea complexă a fenomenului migrația forței de muncă și analiza impactului acesteia asupra transformărilor interne în structura socială, economică, politică, culturală și chiar mentală a unei societăți etc. sînt destul de modeste. Astfel, cercetarea în cauză poate completa eficient insuficiența de materiale și informații cu privire la politicile migraționale de muncă în contextul de globalizare, oferind o valoare complinitoare incontestabilă în circuitul științific.

Subcapitolul 2 *Analiza conceptual-teoretică a politicilor migraționale de muncă* se focusează asupra identificării răspunsurilor la întrebările privind cauzele care au generat și generează apariția fluxurilor migratoare. Deși primele aspecte legate de analiza economică a fenomenului migrațional au apărut încă în secolul XVII, la începutul secolului XX, în rezultatul interesului sporit al savanților față de impactul industrializării și urbanizării asupra comportamentului social al individului, o

atenție deosebită a început să fie acordată subiectelor legate de cercetarea fenomenului migrației. Începând cu mijlocul anilor 1950, migrațiunea internațională de muncă reprezintă subiectul cercetărilor academice vaste. Cercetătorii au încercat să măsoare amploarea sa, să definească caracteristicile sale dominante și, în special, să evalueze contribuția sa la dezvoltarea socioeconomică a țărilor. Sfârșitul anilor 1970 ai secolului trecut și, mai pregnant, al anilor 1980 ai secolului trecut ar putea fi considerat intervalul în care are loc regândirea corpusului teoretic utilizat pînă atunci în domeniul migrației internaționale în virtutea provocărilor pe care lumea migrației le punea în fața specialiștilor în domeniu [6, p. 110-111]. Cu preponderență de la începutul anilor 1990, au luat amploare noi paradigme și abordări, fiind puse în discuție inexactitățile terminologice specifice, precum și o gamă largă de concepții greșite, care au distorsionat cercetările în domeniul migrației [22]. A devenit clar că fenomenul dat necesită și o descriere teoretico-explicativă, condiționat acceptată de toți actorii implicați (de exemplu, la nivelul organizațiilor internaționale, statelor naționale, etc.). Realitatea migrației internaționale cu greu putea fi încadrată în modele care o descriau esențialmente ca eveniment unic și irepetabil (migrație definitivă), impunând consecința ruperii legăturilor cu spațiul de origine și o evoluție predictibilă ca flux.

Sintetizînd abordările conceptuale cu privire la fenomenul migrațional, putem constata că pe parcursul timpului în câmpul academic s-au cristalizat mai multe teorii, cum ar fi, de exemplu: *„Teoria economiei neoclasice”*, *„Teoria noii economii a migrației”*, *„Teoria pieței forței de muncă duale și segmentate”*, *„Teoria dependenței/ sistemelor mondiale”*, *„Teoria rețelelor de migranți”*, *„Abordarea din perspectiva teoriei capitalului social”*, *„Teoria instituțională”*, *„Teoria cauzării cumulative”*, etc.

Totodată, în pofida existenței unei multitudini de teorii cu diverse niveluri de agregare, pînă astăzi încă nu a fost elaborată o teorie universală, coerentă și integră, care ar putea să descrie complexitatea fenomenului studiat. În același timp, analiza efectuată ne permite să concluzionăm că anumite tendințe de studiere a migrației pot fi trasate în știința contemporană, luînd în considerație transformările globale. Actualmente cercetătorii fenomenului migrației internaționale opinează că definiția clasică a migrației este foarte “îngustă” pentru analiza tendințelor migraționale contemporane în procesul globalizării. Autorul este de acord cu cercetătorul rus M. Blinova, care susține că la momentul de față se atestă o încercare de a formula teoriile convenționale noi și a căuta cadrul metodologic, care împreună ar fi capabile să explice exhaustiv realitatea migrațională în proces de schimbare [11, p. 260].

Din perspectiva provocărilor viitoare cu privire la elaborarea teoriei migraționale unice, în opinia lui J. Arango, atenția științifică ar trebui să fie redirecționată spre structurile sociale, culturale și de familie ale migrației la nivelele micro- și meso-, precum și spre dimensiunea politică a relațiilor internaționale și a controlului proceselor migraționale la nivelul macro-. Subscriem la aserțiunile lui R. King, exceptând subiectele puse în legătură cu economia politică la nivel macro-, că analiza procesului politic și a statului, de obicei, lipsește din teoriile migraționale, ceea ce condiționează oportunitatea aducerii lor în discursul științific. Cercetătorul R. King, de asemenea, consideră că încă o provocare în domeniul cercetării științifice a migrației o va constitui poziționarea subiectului gender sau a participării femeilor la procesele migraționale în centrul obiectului privind teoria migrației. Din cauza motivelor diferite care stau la baza deciziei femeii și bărbatului de a migra, precum și a condițiilor diferite în care se desfășoară migrația, ar fi important de înțeles, după caz, și în ce măsură migrația remodelează relațiile dintre femei și bărbați [31, p. 26 - 27].

În subcapitolul 3, intitulat *Abordarea teoretico-metodologică a cercetării politicilor migraționale de muncă*, se expune baza teoretico-metodologică a lucrării, care s-a realizat prin utilizarea principiilor și metodelor analizei științifice, elaborate în domeniul cercetărilor politologice, filosofice, economice, teoriei relațiilor internaționale, sociologice contemporane europene și autohtone, etc. Baza metodologică, aplicată în cadrul acestei lucrări, a inclus studierea și analiza aprofundată, evaluativă și selectivă a bibliografiei de specialitate, studiilor și rapoartelor de cercetare, surselor electronice, publicațiilor statistice, articolelor științifice, rezultatelor practice ale mai multor conferințe și seminare internaționale și naționale în domeniul subiectului studiat.

În scopul cercetării și verificării ipotezei de lucru înaintate, stabilirii corelației între variabile, au fost aplicate, în primul rând, metodele general-științifice: compararea, sinteza, analiza, observația, inducția, deducția, care au contribuit la o mai bună conceptualizare a subiectului cercetat. În al doilea rând, baza metodologică a lucrării este constituită din principiile și metodele general-teoretice ale cercetării științifice, și anume: principiului istorismului; abordării sistemice, normative, instituționale, etc. Metodele general-științifice au asigurat obținerea unor rezultate care reflectă obiectiv starea actuală a subiectului cercetat, ceea ce permite formularea unei previziuni a dezvoltării politicilor migraționale, precum și înaintarea unor recomandări în această privință. *Abordarea normativ-axiologică* a determinat evaluarea subiectelor politicilor migraționale din perspectiva reglementării legale și normative a proceselor migraționale, cum ar fi raportarea politicilor statale la realitățile existente, coraportul dintre normele legislației naționale și ale celei

internaționale în domeniul dat, principiile și standardele elaborate în baza suveranității statului (de exemplu, dreptul statului pentru oferirea cetățeniei, deportarea cetățenilor străini, contracararea migrației ilegale, asigurarea securității naționale). De asemenea, această metodă a permis elucidarea importanței proceselor migraționale drept niște fenomene politice atât pentru societate, cât și pentru individ. **Metoda sistemică** a facilitat cercetarea canalelor de interacțiune dintre sistemul politic și procesele migraționale în calitate de elemente importante ale mediului social extern în raport cu sistemul politic. Astfel, a fost posibilă determinarea mecanismelor de funcționare, adaptare, dezvoltare a sistemului politic în contextul etapelor (valurilor) migraționale și elucidarea dimensiunii migraționale drept o parte componentă a procesului politic. **Metoda instituțională** a fost utilizată în timpul analizei impactului instituțiilor UE asupra reglementării proceselor migraționale în elaborarea politicii migraționale comune a UE. Procesul formării politicii migraționale comune în cadrul UE trece prin etapele consecutive ale instituționalizării la nivel național și supra-național. **Metoda istorică** a contribuit la elucidarea cauzalității apariției și evoluției anumitor fenomene migraționale, a regularităților și legalităților fiecărui val migrațional, indentificând anumite lacune, suprapuneri sau coerențe în procesele migraționale. **Metoda comparativă** elucidează un șir de factori care determină rezultatul final al experienței migraționale. Comparațiile analitice dintre diferite state-membre ale UE ne-au permis să identificăm similitudinile și diferențele în reglementarea proceselor migraționale la nivel național și european, precum și impactul lor asupra elaborării unei politici europene comune în această privință. **Metoda empirică** a contribuit la analiza datelor statistice valabile, a cadrului legal-normativ al UE, a acordurilor internaționale, care se referă la politica migrațională a UE. Metoda dată a servit drept suport pentru acumularea datelor cantitative și calitative cu privire la dinamica și impactul procesului migrațiunii forței de muncă în cazul RM. **Metoda behavioristă** și-a concentrat atenția asupra comportamentului și reacțiilor indivizilor, cetățenilor și actorilor politici din cadrul UE, ca urmare a impactului proceselor migraționale. Acest fapt a dus la plasarea subiectului migrației pe agenda politică europeană (încercările instituțiilor UE de a formula politica europeană comună în domeniul migrației, apariția și ponderea partidelor politice anti-migraționale în UE, comportamentul electoratului, etc.). De asemenea, pentru cercetarea și verificarea ipotezei de lucru înaintate am folosit un șir de metode și tehnici suplimentare, dar absolut necesare în cadrul oricărui studiu, precum și **analiza documentelor** și **observația semi-structurată** cu scopul facilitării selectării și interpretării datelor obținute.

Compartimentul 2 „Politicile migraționale de muncă în cadrul Uniunii Europene” este dedicat cercetării științifice a interacțiunii dintre globalizare și migrație prin identificarea a, cel puțin, trei factori care configurează coraportul stabilit. De asemenea, autorul specifică șapte domenii principale de schimbări în procesul de migrație internațională în contextul contemporan. În cadrul capitolului se analizează conținutul și specificul politicilor UE în procesul migrației forței de muncă, care a trecut prin mai multe “valuri” în evoluția sa, fiind caracterizat de diferite tendințe și particularități. În pofida existenței diverselor trăsături specifice ale acestui proces, ultimul val al migrației forței de muncă posedă anumite similitudini comune, rezultate din impactul procesului de globalizare, similitudini care au determinat conturarea și ajustarea politicilor migraționale în UE. În plan european, cadrul normativ și juridic comun a fost consolidat considerabil, fiind suplinit cu instrumentele financiare flexibile și arhitectura instituțională comunitară. Acest fapt a conferit un grad sporit de vizibilitate și consistență reglementării și gestionării domeniului dat. În același timp, un accent deosebit în cadrul acestui compartiment este plasat pe obstacolele privind elaborarea și implementarea politicii europene comune în domeniul migrației, care este îngreunată de caracterul său dispersat, deoarece guvernele statelor membre ale UE sînt reticente în a-și ceda împuternicirile structurilor europene supranaționale. Ca urmare a acestor tendințe, UE a început să conștientizeze la nivel oficial că migrația forței de muncă activă a cetățenilor non-UE deține un rol important în eforturile comunitare de a dezvolta o forță de muncă adaptabilă și de calificare înaltă, în stare să depășească provocările legate de schimbările demografice, sociale, economice etc.

Primul subcapitol ***Tendințele actuale ale migrației forței de muncă la nivel regional și global*** sintetizează punctele de vedere ale unor experți, care deduc următoarele domenii principale de schimbări în procesele de migrație internaționale în urma impactului globalizării: a) schimbările în țările de origine și în țările de destinație a migranților; b) intensificarea migrației în toate regiunile lumii; c) stratificarea migrației; d) feminizarea migrației; e) nivelul scăzut al natalității și îmbătrânirea populației în țările dezvoltate; f) globalizarea și cererea de forță de muncă în unele regiuni ale lumii; g) includerea problematicii migrației pe agenda politică la nivel mondial. În următoarele decenii, migrația internațională poate varia din punct de vedere al anvergurii, al nivelului de acoperire și al complexității, avînd în vedere dezechilibrul demografic în creștere, efectele schimbărilor climatice, noua dinamică politică și economică, inovațiile tehnologice și rețelele sociale.

Există probabilitatea creșterii la nivel mondial a concurenței dintre migrații calificați, dat fiind faptul că țările în curs de dezvoltare își vor spori productivitatea economică și vor reduce diferențele economice existente în raport cu țările dezvoltate, iar presiunile demografice în regiunile dezvoltate vor cunoaște, de asemenea, o creștere. Această presupunere este confirmată și de experții OCDE, care constată că concurența globală pentru obținerea forței de muncă se va intensifica, în special pentru obținerea persoanelor talentate de top, a specialiștilor de calificare înaltă și a celor semicalificați și, probabil, chiar și pentru muncitorii necalificați și va continua să structureze natura fluxurilor de migrație [37, p. 43-44]. În conformitate cu acest scenariu, țările care sînt în măsură să stabilească o remunerare competitivă, o politică competentă de integrare a imigranților și a multiculturalismului vor obține o poziție mult mai favorabilă pentru atragerea și menținerea personalului calificat. Un număr tot mai mare de migrați, provenind din diferite medii sociale și culturale, poate diversifica societatea și poate aduce și anumite inovații culturale, însă, de asemenea, poate complica dezvoltarea unei politici de integrare eficace [38, p. 3]. Din acest motiv, noile forme de migrație, cum ar fi trecerea frontierei ca urmare a schimbărilor climatice, vor avea, cu certitudine, un impact asupra posibilei revizuirii a legilor și reglementărilor juridice existente.

Protecția drepturilor migraților a devenit o prioritate tot mai actuală, la fel ca și chestiunile legate de protecția drepturilor migraților ilegali [40, p. 4]. Însă, în prezent, nu există un acord comun aprobat la scară internațională care ar promova politici universale privind migrația internațională. Astfel, considerăm că, pe măsura intensificării contradicțiilor generate de migrația internațională în procesul de globalizare economică, țările de origine ale migraților și țările de destinație ale acestora trebuie să ajungă la un acord privind crearea unui cadru comun de gestionare a migrației internaționale, prin care va fi posibilă reglementarea cererii și a ofertei pentru diferite tipuri de muncă [32, p. 20].

Subcapitolul 2 *Geneza și etapele procesului migrației forței de muncă în Uniunea Europeană* examinează patru etape sau “valuri” ale migrației forței de muncă în UE în evoluția istoriei postbelice a migrației europene, care au fost caracterizate de diferite aspecte și tendințe. Prezentul val de migrație a forței de muncă în UE este caracterizat de anumite tendințe comune (îmbătrînirea populației, scăderea natalității, necesitatea menținerii nivelului de bunăstare, importanța atragerii forței de muncă de calificare înaltă, creșterea migrației ilegale, politizarea excesivă a subiectului migrației, importanța integrării mai bune a migraților etc.), care au condiționat necesitatea ajustării respective a politicilor migraționale în cadrul UE. Cercetările

demonstrează că, pentru a menține la un nivel constant numărul populației active economic în UE, ar fi necesar, în medie, de un aflux net de mai nu puțin de 1,5 milioane de muncitori migranți pe an. Cu toate acestea, din moment ce nu toți noii veniți se vor încadra în câmpul muncii, migrația netă totală ar trebui să fie mai mare. Prin urmare, în perioada 2025-2050, acest număr ar trebui să crească până la 1,6 milioane de muncitori migranți pe an. Luând în considerare cele expuse, în perioada 2005 – 2050, pentru ca Europa Centrală și de Vest să beneficieze de un număr de 72 de milioane de migranți activi economic, este necesar un aflux de migrație netă de 102 milioane de persoane în vârstă de muncă (de 15 – 65 ani) [23, p. 10]. Tot mai pronunțată devine importanța integrării la toate nivelele în cadrul strategiilor de dezvoltare a aspectelor legate de imigrație și emigrație, cu scopul maximizării potențialului de dezvoltare a migrației și mobilității.

Migrația internațională a forței muncă în statele-membre ale UE a avut și un impact considerabil asupra agendei politice comune a comunității europene. Începând cu anul 1980, pentru a obține sprijinul electoral prin promisiuni de restricționare a migrației nedorite, partidele politice concureau pe fundalul politizării excesive a chestiunii migrației în majoritatea statelor vest-europene [24, p. 18 - 19]. De la începutul anilor 1990 ai secolului trecut migrația a fost gradual reconceptualizată sub forma unei amenințări la adresa securității statelor-gazdă, fiind pusă în legătură cu crima organizată, terorismul sau cu fundamentalismul islamic. După cum au observat numeroși comentatori, această redefinire a migrației nu a constituit un produs al schimbărilor reale legate de costurile acesteia, ci, mai curînd, reflecta o tendință crescîndă de a canaliza preocupările socioeconomice și culturale difuze către „problema” migrației [28, p. 20].

Temerile și neîncrederea față de imigranți au generat crearea și succesul unor partide care au adoptat și au promovat politici anti-imigrație în unele țări europene. Multe dintre aceste partide au asociat cu migrația numeroase problemele sociale, cum ar fi șomajul și criminalitatea. În Marea Britanie, Elveția, Danemarca, Franța, Germania, Italia, Olanda și Suedia opunerea rezistenței împotriva proceselor imigraționiste a devenit sloganul central în numeroase campanii electorale. Angajamentul față de drepturile omului, convențiile privind reîntregirea familiei și dreptul la azil, precum și electoratul etnic în creștere, complică restricționarea imigrației în mod eficient de către statele occidentale din cauza pretențiilor liberale ale acestora [27, p. 6]. În acest context, unele voci academice susțin că viziunile alarmiste legate de iminenta invazie a pieței muncii vest europene de către „estici” ar trebui înlocuite prin informarea corectă a cetățenilor asupra tendințelor de evoluție de pe piața muncii europene atît în termenii calificărilor necesare, cît și a nevoii de extindere a

pieței. Simpla inventariere a forței de muncă din Europa Centrală și de Est nu constituie cifra reală a celor care au luat decizia finală de a se muta și de a emigra efectiv, ci doar intenția acestora.

Simpla inventariere a forței de muncă din Europa Centrală și de Est nu constituie cifra reală a celor care au luat decizia finală de a se muta și de a emigra efectiv, ci doar intenția acestora. Astfel, considerăm că se impun eforturi suplimentare pentru ca inițiativele de dezvoltare ale UE în sectoare cum ar fi ocuparea forței de muncă, drepturile omului, comerțul, agricultura și mediul să rezulte din recunoașterea deplină a potențialului oferit de migrația bine gestionată și de mobilitate ca premise de dezvoltare. Chiar dacă experții predică cu certitudine apariția unor deficite cantitative și calitative ale forței de muncă, totuși, guvernele ar avea nevoie de mai multe „dovezi” evidente pentru a convinge electoratul de necesitatea forțelor suplimentare de muncă străină. Într-adevăr, predicțiile pot asigura o bază pentru planificarea politicilor în domeniul educației, pieței forței de muncă, bunăstării sau al reformelor sociale. Însă, din cauza sensibilității politice a fenomenului de imigrare, există probabilitatea ca politicile migraționale să rămână sub incidența planificării de scurtă durată sau ad-hoc.

În cadrul subcapitolului 3 *Politici migraționale ale Uniunii Europene la etapa contemporană: esența și forme* se evaluează politicile migraționale de muncă în cadrul statelor-membre ale UE, în conformitate cu noile tendințe demografice, sociale și economice.

Începând cu anii 2000, la nivelul UE a apărut necesitatea reevaluării politicilor de migrație în conformitate cu noile tendințe demografice, sociale și economice. În pofida existenței anumitor particularități, există și tendințe comune, care influențează dinamica și conținutul proceselor migraționale la nivel european: declinul demografic; îmbătrânirea populației, deficitul forței de muncă, insuficiența personalului calificat, politizarea excesivă a problemei migrației, ceea ce poate submina dezvoltarea durabilă și coeziunea socială în cadrul comunității europene. Guvernele și instituțiile UE acceptă tot mai mult ideea imposibilității stopării migrației, concentrându-și, de fapt, atenția asupra „gestionării migrației”, în cooperare cu țările de origine, ținând cont de realitatea și necesitățile lor și încurajând situațiile de tip „câștigător – câștigător” între țările de origine și de destinație a migranților. În consecință, politicile migraționiste ale UE care au drept scop gestionarea în mod eficient a procesului migraționist includ, la momentul de față, următoarele patru domenii: a) politici pentru reglementarea și controlul fluxurilor migratorii; b) politici pentru combaterea migrației și angajării ilegale a lucrătorilor străini; c) politici pentru integrarea imigranților; d) politici privind cooperarea internațională în domeniul migrației.

În același timp, politicile europene comune în domeniul migrației forței de muncă au caracter ambiguu și dispersat, fiind influențate de reticența statelor membre de a ceda din suveranitatea lor (în special, în probleme cum ar fi reglementarea pieței forței de muncă, sistemele de securitate socială și impozitarea), ceea ce permite doar o armonizare minimă. De asemenea, politica în domeniul migrației la nivelul UE și la nivel național ocupă un loc de frunte în topul dezbaterilor politice actuale, în care considerentele politice depășesc percepțiile bazate pe cercetările științifice, iar politica migrațională se poate schimba brusc, în dependență de evoluțiile electorale. Guvernele europene și electoratele se află în fața unor provocări majore care, într-un fel, explică și atitudinea ambivalentă față de fenomenul imigrației: o tendință de încurajare și, în același timp, manifestări de respingere, oportunism economic și dezamăgiri în rezultatele proceselor de integrare, și exemplele pot continua.

Factorii de decizie în procesul de elaborare și implementare a politicii migraționale ar trebui să înțeleagă că fenomenul migrațional reprezintă un proces social, cu o dinamică inerentă, caracterizat de trei principii-cheie: importanța factorului migrațional; autosusținerea procesului migrațional imediat după declanșarea lui; apariția dependenței structurale reciproce între țările de emigrație și imigrație. Politica în domeniul migrației este sortită eșecului dacă nu abordează cauzele atât ale migrației economice, cât și ale celei forțate în modelul actual al inegalității globale. Rețelele transnaționale în toate formele lor vor submina controlul migrației atâta timp cât se bazează pe logica națională și sînt separate politicile-cheie cu privire la asistență externă, comerț, dezvoltare și guvernare. Exemplul UE poate servi drept dovadă că chiar și cea mai avansată comunitate supranațională întâlnește dificultăți în depășirea logicii controlului național. Înțelegerea proceselor migraționale trebuie să fie legată de analiza mecanismului de formare a politicului și a politicilor în cadrul statelor și structurilor supranaționale la nivel european. Aceasta include examinarea intereselor tuturor segmentelor din societate, precum și a modalităților de articulare a lor. De exemplu, în timp ce procesele migraționale sînt de durată lungă, ciclurile politice sînt de durată scurtă, deoarece sînt determinate de perioadele electorale. Experiența UE vine să elucideze dificultatea formulării politicilor corespunzătoare de reacție la cauzele de origine ale proceselor migraționale în contextul diferențierii obiectivelor instituțiilor UE și ale guvernelor statelor membre ale UE, deoarece implementarea abordării transversale și integrate de către Guvern („the-whole-of-Government”) este dificilă atât în cadrul unui stat național, cât și la nivel supranațional.

În **Compartimentul 3 “Migrațiunea forței de muncă din Republica Moldova în Uniunea Europeană”**, se examinează principalii factori determinanți ai tendințelor migraționiste în RM. În condițiile RM, acest fenomen este caracterizat de patru etape sau “valuri” în evoluția sa, cu dinamica și particularitățile proprii fiecărei etape.

Actualmente, statele membre ale UE înglobează aproape jumătate din fluxurile forței de muncă din RM, ceea ce cauzează un impact politic, social, economic, cultural atât asupra țărilor de destinație, cât și asupra țării de origine a lor, și care impact necesită a fi studiat cu toată minuțiozitatea. Rolul și locul politicilor migraționale în RM și UE este condiționat de importanța incontestabilă a integrării și adaptării migranților în UE, de necesitatea gestionării eficiente a proceselor migraționale, a valorificării efectelor pozitive și a neutralizării eventualelor riscuri eminente migrației forței de muncă. Conștientizarea acestui fapt determină imperativitatea de a consolida, ajusta și armoniza cadrul normativ și instituțional al politicilor migraționale atât la nivel european, cât și la cel autohton. În acest context, atât pentru statele-gazdă, cât și pentru RM se impune imperios elaborarea politicilor migraționale orientate spre reîntoarcerea și reintegrarea migranților de muncă moldoveni din UE din motive de ordin demografic, social, economic etc. Finalitatea acestor acțiuni ar presupune subordonarea priorităților naționale generale și a perspectivelor de dezvoltare a țării.

Primul subcapitol *Fluxurile și tendințele generale ale migrației de muncă a cetățenilor Republicii Moldova în Uniunea Europeană* analizează trecutul și prezentul trendurilor migraționiste, în evoluția proceselor de migrație a RM, identificând patru etape sau „valuri” în acest sens, începând cu obținerea independenței. În acest context, este important de remarcat că procesul migrațional are un impact semnificativ și asupra lucrătorilor calificați, în special, din sectorul educației și ocrotirii sănătății, ponderea cărora în fluxurile migraționale este ridicarea, ceea ce submină potențialul științific și intelectual al țării.

Pe parcursul ultimilor ani, creșterea conștientizării migrației drept un fenomen care produce rezultatele pozitive pentru dezvoltarea RM, dar și costurile sociale negative, au condus la un șir de acțiuni intense de ordin legislativ și instituțional ale Guvernului RM, acțiuni ce determină politica migrațională în domeniile-cheie ale gestionării migrației pe termen mediu și lung. În acest context, politica migrațională modernizată începe să fie considerată drept o parte componentă a politicii sociale, se asigură subordonarea scopurilor politicii migraționale priorităților naționale generale, precum și legătura ei cu perspectivele de dezvoltare a țării.

Concomitent, deși la moment există un mecanism instituțional solid, precum și un cadru legislativ care stabilește și pune bazele unui sistem eficient de management al migrației, politicile migraționale sînt gestionate de o varietate de reglementări guvernamentale și de instrumente legislative care determină apariția dublărilor și crearea unor conflicte. Strategiile și planurile de acțiuni se suprapun ocazional și nu se completează din cauza lipsei mecanismelor și capacității pe deplin dezvoltate de monitorizare și evaluare. Astfel, migrația nu este abordată comprehensiv și nu ni se oferă un răspuns despre cum să maximizăm rezultatele de dezvoltare ale migrației și cum să reducem efectele sociale negative ale acesteia. Procesele migraționale sînt incluse doar într-un context specific, fără intercalarea acestora în domeniul ocupării și al îmbunătățirii remunerării pentru muncă, educație, sănătate și protecție socială [1, p. 217].

Sistematizînd tendințele actuale din domeniul migrației de muncă a cetățenilor RM în spațiul UE, precum și cadrul existent de gestionare a migrației, în opinia noastră, următoarele domenii pot fi identificate pentru elaborarea în continuare a politicilor și intervențiilor de program: a) stimularea migrației de reîntoarcere și a migrației circulare de muncă; b) consolidarea protecției sociale a migranților; c) fortificarea cadrului național de gestionare a migrației, inclusiv a dezvoltării capacităților instituționale; d) stimularea investiției productive a remitențelor și dezvoltarea IMM în regiuni; e) monitorizarea consistentă a fluxurilor migraționale; f) lupta împotriva migrației ilegale și împotriva traficului de ființe umane; g) protecția membrilor de familie lăsați în țară fără grija celor plecați peste hotare; h) adaptarea strategiilor și politicilor educaționale din țară la necesitățile pieței naționale de muncă; i) consolidarea transferului de abilități și inovații, a mobilității academice ca mijloc de combatere a exodului de creiere; j) facilitarea accesului la serviciile medicale și gestionarea mobilității profesioniștilor medicali; k) implicarea diasporei în calitate de interlocutor și de actor în politicile de dezvoltare [1, p. 42 - 43].

Subcapitolul 2, intitulat *Integrarea migranților de muncă moldoveni în Uniunea Europeană: probleme și politici europene*, analizează diferite aspecte ale integrării migranților de muncă moldoveni în UE prin prisma mai multor indicatori. Actualmente, statele membre ale UE și-au confirmat angajamentul de a susține în continuare ideea fundamentală a integrării ca factor al dezvoltării economice și al coeziunii sociale pentru a spori și mai mult contribuția migranților la creșterea economică și la bogăția culturală. Astfel, în opinia experților Comisiei Europene, integrarea cu succes a migranților în UE ar contribui semnificativ la îndeplinirea de către aceasta a obiectivelor pe care le-a stabilit în Strategia „Europa 2020”, și anume creșterea ratei de ocupare la

75 % pînă în 2020, reducerea ratelor de abandon școlar la mai puțin de 10 %, creșterea procentului populației care și-a încheiat educația terțiară și scoaterea din sărăcie sau excluziune socială a 20 de milioane de persoane [4, p. 2 - 4].

Combinînd idei de la diferite abordări, autorul a divizat convențional diferiți indicatori de integrare în cîteva domenii-cheie, care sunt relevante pentru migrații de muncă din RM:

- Integrare prin participare (*dobîndirea de cunoștințe lingvistice; articiparea și mobilitatea pe piața muncii; eforturi la nivelul sistemului educațional; asigurarea unor condiții de viață mai bune; reintegrarea familiei; ședere permanentă (de lungă durată); cetățenie; nediscriminare; participarea migraților la procesul democratic*);
- Implicarea țărilor de origine (*măsuri de sprijinire a integrării luate înainte de plecare; contacte benefice între comunitățile din diasporă și țările lor de origine; migrația circulară și dezvoltarea în țările de origine*).

Prin urmare, este necesar de remarcat, că procesul adaptării sociale și integrării migraților moldoveni în țările-gazdă decurge destul de eficient. În opinia autorului, integrarea cu succes a migraților moldoveni în țările-gazdă din UE va micșora de la sine eventualele rate de revenire a migraților moldoveni acasă, fapt de care, fără îndoială, trebuie să se țină cont la elaborarea și implementarea politicilor migraționale de către autoritățile moldovenești.

În vederea contribuției la integrarea cu succes a migraților moldoveni în spațiul UE, autoritățile guvernamentale din Republica Moldova trebuie să-și direcționeze acțiunile spre:

- (i) semnarea acordurilor de securitate socială cu principalele țări de destinație a migraților moldoveni;
- (ii) susținerea programelor de migrație circulară destinate moldovenilor;
- (iii) elaborarea unor programe pentru diaspora moldovenească care să mențină relațiile cu migrații moldoveni, dar și să contribuie la păstrarea tradițiilor și obiceiurilor naționale, inclusiv la promovarea culturii moldovenești peste hotare;
- (iv) crearea condițiilor pentru dezvoltarea mediului de afaceri, implementarea programelor de atragere a remitențelor în economie pentru a stimula revenirea migraților moldoveni în țara de origine etc. De asemenea, organizațiile diasporei moldovenilor trebuie să-și dezvolte relațiile de parteneriat, serviciile prestate și colaborarea cu autoritățile publice locale din țările de destinație și cu cele din țara de origine [3, p. 17].

Subcapitolul 3 *Reîntoarcerea și reintegrarea migranților de muncă moldoveni din Uniunea Europeană în Republica Moldova* se examinează particularitățile reîntoarcerii și integrării migranților de muncă reveniți din UE în RM.

Începînd cu anul 2006, direcția principală de activitate devine valorificarea fenomenului migrației, efectelor ei pozitive și, în primul rînd, a remitențelor lucrătorilor migranți pentru dezvoltarea social-economică a RM [15, p. 143]. Iar începînd cu anul 2008, în opinia experților Comisiei Europene, s-au înregistrat progrese clare în unele domenii de gestionare a migrației cum ar fi: readmisia, facilitarea migrației (reîntoarcerea, administrarea pieței muncii în RM), semnarea acordurilor bilaterale privind munca și protecția socială, îmbunătățirea sistemului de azil în RM, reglementarea migrației (fortificarea securității la frontieră, îmbunătățirea securității documentelor, promovarea mobilității) [1, p. 241]. În acest context, politica migrațională modernizată începe să fie examinată drept o parte componentă a politicii sociale. Astfel, tendința principală devine asigurarea subordonării scopurilor politicii migraționale priorităților naționale și legătura ei cu perspectivele de dezvoltare a țării.

Simultan cu problemele menționate, încep să fie actuale chestiunile legate de reîntoarcerea acasă a lucrătorilor migranți, ceea ce are importanță atât pentru țările-gazdă, cît și pentru țările de origine ale migranților. Pentru țările de origine, cum este Republica Moldova, actualitatea reîntoarcerii migranților este dictată de următoarele motive: potențialul demografic valoros; astfel de persoane sînt capabile să-și asume riscuri, să se manifeste într-un mediu străin, inițial nefavorabil; este un strat sociocultural, democratic, profesional și lingvistic nou; aceștia sînt oameni care au cîștigat bani și sînt capabili să investească în dezvoltarea economiei și a sferei sociale [15, p. 153]. Conform Fundației Europene de Instruire (FEI), migrația de întoarcere contribuie la dezvoltarea locală chiar mai mult decît remitențele. Remitențele sînt utilizate în mare parte pentru consum, pe cînd economiile care deseori constituie scopul sau premisa pentru migrația de întoarcere a moldovenilor se folosesc mai degrabă pentru activități productive [8, p. 19].

Anume cu scopul stimulării reîntoarcerii migranților moldoveni din statele - membre ale UE, pentru valorificarea potențialului lor, începînd cu anul 2010 în Republica Moldova au fost implementate cu succes un număr de activități relevante reintegrării și reîntoarcerii migranților moldoveni. La nivel de coordonare a politicilor, în RM 30 de ministere, birouri și agenții dezvoltă politici cu și pentru diasporă. Astfel, toate instituțiile publice relevante au persoane responsabile pentru aceasta, contribuind la o mai bună coordonare a acțiunilor în domeniu.

Concomitent, în pofida tendințelor pozitive în schimbarea paradigmei instituționale și de politici cu privire la reintegrarea și reîntoarcerea migrașilor moldoveni din statele membre ale UE, motivele și cauzele reîntoarcerii lucrătorilor migrașii acasă, în RM, pot fi diferite, ele fiind determinate atât de factori individuali, cât și de factori instituționali. În acest context, autorul identifică un șir de factori/motive, care creează “obstacole” pentru reîntoarcerea migrașilor moldoveni și promovarea în perspectivă a migrașionii forșei de muncă drept o strategie foarte atractivă pentru câștigarea existenșei. Decizia de a rămîne definitiv peste hotare sau de a reveni în țara de origine va depinde de circumstanșele sociale, economice, politice din țara de origine și din cea de destinașie. În opinia autorului, în viitorul apropiat nu putem să ne așteptăm la o revenire în masă a migrașilor moldoveni din statele - membre ale UE. Mai mult ca atât, putem presupune că migrașia de muncă a cetățenilor RM în spașiiul UE putem presupune că migrașia de muncă a cetățenilor RM în spașiiul UE va rămîne un factor constant și o realitate impunătoare pentru dezvoltarea și creșterea statului moldovenesc. Este probabil ca migrașia forșei de muncă în UE să rămînă o strategie foarte atractivă pentru câștigarea existenșei, chiar și în cazul în care statele membre s-ar confrunta cu o încetinire sau cu o stagnare a creșterii economice.

Așadar, luînd în considerare cele deja menșionate, reîntoarcerea lucrătorilor migrașii constituie doar o problemă economică, dar nu și una socială, ultima necesitînd o analiza complexă a mai multor factori de influenșă. Prin urmare, problema reintegrării migrașilor reîntorși este mult mai complicată decît pare la prima vedere. Acest fapt se manifestă în condișiiile în care cetățenii RM plecașii la muncă se întorc acasă deja migrașii transnașionali cu o identitate neclară, ștearsă. În opinia cercetătorului V. Moșneaga, la migrașii moldoveni apar un șir de alte calitășii determinate de identitatea lor dublă. Ei învașă să calculeze, să compare, să-șii identifice interesul propriu și chiar avantajele în dualitatea comportamentului și a perceperii lucrurilor. Prin urmare, statul moldovenesc, stimulînd și încurajînd reîntoarcerea și reintegrarea, trebuie să ia în considerare acest lucru [15, p. 173 - 174].

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată constă în reconceptualizarea și elucidarea, din punct de vedere științific și metodologic, a esenței și formelor politicilor migraționale de muncă în cadrul statelor membre ale UE, în general, și în RM, în particular.

Concluziile științifice și recomandările expuse în lucrarea dată reprezintă rezultatul activității științifice și de cercetare a autorului, care și-a găsit reflectarea în 20 de articole și studii științifice, publicate de autor în reviste de specialitate din țară și de peste hotare; în, cel puțin, 5 proiecte de cercetare la nivel regional și internațional, care au permis acumularea materialelor informative de ordin teoretico-conceptual, analitic și de sinteză, care au fost pe larg folosite în cadrul lucrării științifice; în suport didactic în predarea cursului universitar optional. Scopul urmărit de către autor a fost valorificarea potențialului migrației de muncă în vederea maximizării beneficiilor și minimizării efectelor negative de durată ale acestora pentru dezvoltarea țărilor.

Rezultatele științifice obținute au contribuit la efectuarea unei cercetări integrate a politicilor migraționale de muncă în UE, fiind corelată și la realitățile din Republica Moldova în acest domeniu. Studiul în cauză a oferit o valoare științifică de caracter complinitor pentru mediul național academic și de experți cu privire la dinamica și impactul multidimensional al politicilor migraționale de muncă asupra dezvoltării Republicii Moldova.

În această ordine de idei, analiza migrației forței de muncă în UE la etapa contemporană, inclusiv din RM, a condus la formularea următoarelor **concluzii**:

1. Distingem patru etape-cheie ale migrației forței de muncă în UE, care, la etapa actuală, se caracterizează de anumite tendințe comune: a) fenomenul de îmbătrânire a populației europene, însoțit de un declin demografic general; b) scăderea numărului populației în vârstă de muncă; c) creșterea cererii forței de muncă; d) politizarea excesivă a chestiunii migrației, ceea ce a generat crearea și succesul unor partide antiimigrație. Astfel, recrutarea de către statele membre ale UE a migranților din țările terțe se impune tot mai mult ca un răspuns adecvat la provocările menționate. Însă, având în vedere sensibilitatea politică a subiectului dat, persistă probabilitatea că guvernele se vor confrunta cu dificultăți în ce privește justificarea introducerii programelor de integrare a imigranților, iar politicile migraționale vor rămâne sub incidența planificării ciclurilor electorale de scurtă durată sau ad-hoc;

2. Începând cu primii ani ai secolului al XXI-lea, Guvernele și instituțiile UE își concentrează atenția asupra „gestionării migrației” și anume asupra modului în care politicile de migrație și de

dezvoltare pot fi combinate în așa fel încât efectele migrației să fie pozitive atât pentru țările dezvoltate, cât și pentru cele în curs de dezvoltare;

3. Principala lacună a cadrului de politici europene în domeniul migrației este caracterul lor ambiguu și dispersat. Statele - membre sînt reticente în a ceda din suveranitatea lor, fapt care a creat un spațiu european cu 28 de abordări diferite privind politicile migraționale. Rațiunile politice adeseori depășesc percepțiile bazate pe cercetările științifice, iar politica de imigrație se poate schimba brusc, ca urmare a evoluțiilor electorale;

4. După obținerea independenței, Republica Moldova, trecînd prin cîteva etape migraționale, înregistrează, continuu și consistent, un aflus migrațional anual sporit de cetățeni moldoveni. Statele membre ale UE înglobează aproape jumătate din fluxurile de lucrători migranți moldoveni. Factorii care au determinat și continuă să determine plecarea la muncă peste hotare sînt de ordin economic, iar migrația pare să fie o strategie de supraviețuire. Ținem să menționăm că remitențele migranților contribuie semnificativ la formarea PIB-ului al țării. În cazul elucidării cauzelor și tendințelor de emigrare din RM, o valoare deosebită o au *teoria rețelelor sociale* și *teoria economică neoclasică*;

5. Pe parcursul ultimilor ani, a crescut nivelul de conștientizare de către autoritățile RM a importanței valorificării potențialului și beneficiilor migrației pentru dezvoltarea strategică a țării. Actualmente, RM dispune de un cadru instituțional bine dezvoltat în domeniul gestionării migrației. Însă varietatea de reglementări guvernamentale, de strategii și de instrumente legislative determină apariția dublărilor și crearea unor conflicte la capitolul privind gestionarea politicilor migraționale;

6. Procesul de integrare a migranților moldoveni în țările-gazdă din cadrul UE decurge destul de eficient, ceea ce va micșora de la sine eventualele rate de revenire a migranților moldoveni acasă în viitorul apropiat;

7. Migrația de muncă a cetățenilor RM în spațiul UE va rămîne un factor constant extrem de atractiv pentru cîștigarea existenței. Presiunea exercitată de migrație la granițele UE mai curînd va crește, decît va scădea în cazul în care în RM vor prevala în continuare problemele economice și sociale.

Identificarea unor obstacole și provocări în manifestarea migrației forței de muncă a permis formularea unor **recomandări** concrete, care ar putea îmbunătăți situația în domeniul de cercetare și ar constitui un punct de referință privind lucrările ulterioare:

- Pentru elaborarea în continuare a politicilor/programele de către *autoritățile RM* în domeniul migrației forței de muncă și al integrării migranților moldoveni în UE, pot fi identificate următoarele aspecte: a) stimularea migrației de reîntoarcere și a migrației circulare de muncă; b) consolidarea

protecției sociale a migranților prin semnarea de acorduri de securitate socială cu principalele țări de destinație a migranților moldoveni; c) fortificarea cadrului național legal și instituțional de gestionare a migrației; d) stimularea investirii remitențelor, acordarea înlesnirilor fiscale pentru afacerile migranților reîntorși și dezvoltarea IMM-urilor în regiuni; e) lupta împotriva migrației ilegale și împotriva traficului de ființe umane; f) protecția membrilor de familie rămași în țară fără grija celor plecați peste hotare; g) adaptarea strategiilor și politicilor educaționale naționale la necesitățile pieței naționale de muncă; h) consolidarea transferului de abilități și inovații pentru sectorul academic, ca mijloc de combatere a exodului de creiere; i) facilitarea accesului la servicii medicale și gestionarea mobilității profesioniștilor medicali; j) implicarea diasporei în calitate de interlocutor și de actor în politicile de dezvoltare;

- Pentru a stimula reîntoarcerea și reîntregrea lucrătorilor migranți moldoveni din UE, *autoritățile RM* trebuie: a) să asigure perspectiva clară a unor acțiuni reale de a schimba situația curentă spre bine nu doar la nivel declarativ, electoral, de partid și politic; b) să soluționeze probleme de ordin economic, social, politic, începând cu dezvoltarea infrastructurii până la contracararea corupției și a birocrației; c) să dezvolte capacitățile instituțiilor guvernamentale care se ocupă de problemele migraționale; d) să asigure integrarea migrației în planificarea dezvoltării ca strategie durabilă, care necesită: voință politică puternică și asumare a răspunderii de către Guvern; coordonare și cooperare durabilă între autoritățile statului; coerență între abordările sectoarelor de dezvoltare „tradițională” cu cele adoptate cu privire la migrație (infrastructura, sectorul locativ, sănătatea, educația etc.); e) să asigure accesul la sursele credibile de informații – recunoașterea și consolidarea rolului sistemului comunicațional neformal (rude, prieteni etc.); f) să racordeze și să armonizeze strategiile și politicile naționale în domeniul calificărilor și educației cu necesitățile/cerințele pieței muncii, prin crearea unui sistem de prognozare a calificărilor (care să includă validarea și acreditarea corespunzătoare a calificărilor împreună cu transferul de inovații în anumite sectoare);

- Pentru a-și asigura în continuare prosperitatea conform strategiilor și programelor de dezvoltare, *autoritățile UE* ar trebui să transforme comunitatea europeană într-o uniune mai competitivă la nivel global, gestionând eficient politica europeană comună privind migrația forței de muncă și mobilitatea migranților. Aceasta trebuie să capteze forță de muncă străină suplimentară, talente și investiții, inclusiv prin informarea corectă a cetățenilor comunității despre tendințele de evoluție de pe piața muncii europene și prin continuarea dialogului prioritarizat și a cooperării cu țările partenere din vecinătatea UE.

BIBLIOGRAFIE

1. Burdelnii E., Vremiş M., Craievschi-Toartă V., ș.a. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Chișinău, 2013
2. Burdelnii E., Terzi-Barbăroșie D. Suport de curs: MIGRAȚIA ȘI DEZVOLTAREA. Chișinău, UNDP – Moldova, Programul Pilot Comun Integrarea Migrației în Strategia Națională de Dezvoltare (MOMID), 2013
3. Cheianu-Andrei D. Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii. In: Ciclul de studii “Cartografierea diasporei moldovenești” II, realizat de Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova în cadrul proiectului UE-OIM, finanțat prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (ENPI), "Susținerea implementării componente de migrație și dezvoltare a Parteneriatului de mobilitate UE-Moldova". Chișinău, 2013
4. COM - Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor. Agenda europeană pentru integrarea resortisanților țărilor terțe. COM (2011) 455 final, Bruxelles, 20.7.2011. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0455:RO:NOT> (vizitat 03.09.2012)
5. Constantin D-L. ș.a. Perspective europene de abordare a azilului și migrației. In: Proiect SPOS 2008 – Studii de strategie și politici. Studiul nr. 4. Institutul European din România. București, noiembrie 2008
6. Constantinescu M. Teorii ale migrației internaționale. In: Sociologie Românească, 2002, nr. 3–4, pp. 93-144
7. Cucuruzan R. Migrația și mobilitatea forței de muncă din România în contextul integrării europene. EFES. Cluj Napoca, 2009
8. Politica UE în domeniul migrației. O amplă politică europeană în domeniul migrației. First steps to DE, IT, GR. Autonomus learning for immigrants. <http://www.firststeps-project.eu/web/content.asp?lng=ro§ion=SOCRATES> (vizitat 01.03.2013)
9. Riza, R. Repere istorice ale fenomenului migrațional. In: Revista de Științe Politice, 2010, nr. 27, pp. 27-36
10. Tudorache C. Evoluția fenomenului migrației în Europa. In: Economie teoretică și aplicată, 2006, nr. 6., pp. 95-100

11. Блинова М. Международные миграционные процессы: аналитический обзор. В: Социология. Журнал Российской Социологической Ассоциации, 2007, номер 3-4, с. 258-267
12. Бурдельный Е. Международная миграция в эпоху глобализации. In: Procesul de globalizare: provocări și soluții: USM, CEP, 2004, с. 38-54
13. Бурдельный Е. Некоторые аспекты трудовой миграции в Республике Молдова. In: Миграционная ситуация и миграционная политика в современном мире / Материалы международной школы – семинара: Миграция: теория, методы и практика регулирования миграционных процессов, Смоленск: Универсум, 2003, с. 33-38
14. Дювель Ф. Пространственная мобильность населения: индикаторы, категории и типологии. В: Методология и методы изучения миграционных процессов. Междисциплинарное учебное пособие. Под ред. Жанны Зайончковской, Ирины Молодиковой, Владимира Мукомеля. Москва: Центр миграционных исследований, 2007, с. 71-96
15. Мошняга В. и др. Проблемы реинтеграции и возвращения трудовых мигрантов из Европейского Союза в страны Пограничья. Вильнюс: ЕГУ, 2012. 344 с.
16. Мошняга В. Молдавские трудовые мигранты в Европейском Союзе: Проблемы интеграции. În: CARIM-East RR 2012/40, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute. 2012
17. Мошняга В. Социально-политическое влияние трудовой миграции в Молдове. În: CARIM-East RR 2012/17, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute. 2012
18. Мошняга В. Циркулярная миграция населения Республики Молдова. În: CARIM-East RR 2012/60, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute. 2012
19. Мошняга В., Руснак Г. Мы строим Европу и не только... Chișinău: CEP USM, 2005. 195 с.
20. Челидзе Н., Бурдельный Е. Международная трудовая миграция в контексте глобальных трансформаций. În: Труды Тбилисского Государственного Университета, Экономика, Тбилиси, 2005, стр. 147-159
21. Akhtar S. Remarks by Assistant-Secretary-General for Economic Development. In: High Level Expert Policy Dialogue on Migration in the Post 2015 Development Agenda. Stockholm. 26th

February 2013. http://www.un.org/esa/population/migration/Akhtar_Sweden_Feb_2013_FIN.pdf (vizitat 27.05.2013)

22. Bachmeier J.D., Bean F.D. Cumulative causation and patterns of Mexican immigration to U.S. metropolitan destinations. In: Prepared for presentation at the International Conference for the International Union for the Scientific Study of Population (September 27 – October 2, 2009), august 2009, Marrakesh, Morocco. <http://iussp2009.princeton.edu/papers/93067> (vizitat 17.07.2012)

23. Batra A.K. ş.a. Round table theme 1: Labour immigration. In: Labour Migration and its Development Potential in the Age of Mobility, 15-16 October 2009, Malmö, Sweden. http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Intranet-Mobilitate/Malmo/Malmo_imigratia_fortei_de_munca.pdf (vizitat 11.03.2011)

24. Benedetti E. EU migration policy and its relations with third countries: Russia, Ukraine, Belorussia and Moldova. In: EU Migration Policy and its Reflection in Third Countries: Belarus, Moldova, Russia, Ukraine. ISCOMET Institute for Ethnic and Regional Studies. 2012, pp. 7-75

25. Benton M., Petrovic M. How free is free movement? Dynamics and drivers of mobility within the European Union. Brussels: Migration Policy Institute Europe. 2013

26. Bijak J. ş.a. Population and labour force projections for 27 European countries, 2002–2052: impact of international migration on population ageing. In: Eur J Population, 23(1). 2007. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2798050/pdf/10680_2006_Article_9110.pdf (vizitat 06.12.11)

27. Coleman D. A. An overview of recent migration to Europe. Panel 1. Recent Immigration Patterns and their Implications for Policy Workshop on Population, Economics, Integration and law: Implications for Immigration Policy. In: Workshop on Population, Economics, Integration and law: Implications for Immigration Policy (San-Diego). 27 – 30 March 2010. <http://migrationfiles.ucdavis.edu/uploads/rs/files/2010/coleman-recent-immigration-patterns.pdf> (vizitat 13.07.2012)

28. EP - European Parliament resolution of 26 September 2007 on the policy plan on legal migration. Brussels, 2007. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0414+0+DOC+XML+V0//EN> (vizitat 19.10.2012)

29. Garson J.-P., Loizillon A. Changes and Challenges. Europe and Migration from 1950 to Present. In: The Economic and Social Aspects of Migration. Conference Jointly Organised by The

- European Commission and the OECD Brussels, 21-22 January 2003), 2003. <http://www.oecd.org/els/mig/15516948.pdf> (vizitat 26.05.2013)
30. GLOPP. Migration Networks and the Concept of Social Capital. In: Adapted from: Susan Thieme. Social Networks and Migration: Far West Nepalese Labour Migrants in Delhi. Münster. 2006. http://www.glopp.ch/C1/en/multimedia/C1_pdf3.pdf (vizitat 22.07.2012)
31. King R., Theories and Typologies of Migration: An Overview and a Primer. In: Willy Brandt Series of Working Papers, International Migration and Ethnic Relations. Malmo: Malmo Institute for Studies of Migration, Diversity and Welfare, 2012, 3/12, 48 p.
32. Li, P. World Migration in the Age of Globalization: Policy Implications and Challenges. In: New Zealand Population Review, 33/34, 2008, pp. 1-22
33. Moldova After the Global Crisis. Promoting Competitiveness and Shared Growth. In: Report No. 55195-MD. World Bank, Poverty Reduction and Economic Management Unit, Europe and Central Asia Region. June 14, 2011
34. Mosneaga V., Cirlig V. Migration Movements between Moldova and the the EU: Policies and Numbers. In: Research Papers drafted within the framework of the “Building Training and Analytical Capacities on Migration in Moldova and Georgia (GOVAC)” project, International Centre for Migration Policy Development (ICMPD), 201, p. 42-75
35. Münz R. Migration, Labor Markets, and Integration of Migrants: An Overview for Europe. In: SPD Discussion Paper, 2008, nr. 0807, 56 p
36. Salt, J; Clarke, J. International migration in the UNECE region: Patterns, trends, policies. In: International Social Science Journal, 2000, 52 (165), pp. 313-328
37. Stevens B. The Future of International Migration to OECD countries. Paris, 2009, 283 p.
38. Talwar R. Scenarios for the Global Economy and Implications for Migration. In: The Future of International Migration to OECD Countries. OECD Publishing, 2009, 283 p.
39. Wallerstein, I. World-systems Analysis. In: Modelski G. ș.a. World System History, in Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS), Developed under the Auspices of the UNESCO, Oxford: Eolss Publishers, 2004
40. World Migration 2008. Managing labour mobility in the evolving global economy. IOM: World Migration Report Series, 2009, 562 p.
41. Zaiceva A., Zimmermann K.F. Scale, Diversity, and Determinants of Labour Migration in Europe. In. Institute for the Study of Labor (IZA), Discussion Paper No. 3595, 2008, 37 p.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

Publicații în reviste de specialitate

1. Burdelnii E. (2015): “Muncitorii migranți în Uniunea Europeană: probleme ale integrării”. În: “*MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*. – nr.3 (LXX), 2015. - Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 198 p. ISSN 1812 – 2566 (pp. 47-57) (<http://uspee.md/ro/2013-03-18-08-28-54/2013-03-18-08-32-27.html> <http://usm.md/cercetare/reviste/moldoscopie/>)
2. Burdelnii E. (2012): “The Quest for Talent: EU Policies Towards the “brain drain” Phenomenon”. În: “*EU Migration Policy and its Reflection in Third Countries: Belarus, Moldova, Russia, Ukraine*” / editors Silvo Devetak, Olesea Sirbu. - Maribor: Iscomet, Institute for Ethnic and Regional Studies, ISBN 978-961-6602-08-2 (pdf) (pp. 177-187) (<http://www.project-bridge.eu/datoteke/Publications/EU%20MIGRATION%20POLICY.pdf>)
3. Burdelnii E. (2011): „În căutarea talentelor: politica Uniunii Europene privind fenomenul “exodului de creieri”. În: “*Brain Drain. Cazul Republicii Moldova*” / Coord. Victor Moraru; Academia de Științe a Moldovei . – Chișinău: [s. n.], 260 p. ISBN: 978-9975-57-015-2
4. Burdelnii E. (2010): „The Quest for Talent: EU Policies towards the “Brain-drain” Phenomenon”. În: „*The Romanian Journal of European Studies. Special issue on migration and mobility*”, nr. 7-8/2009, EUV - Editura Universității de Vest, Timisoara (pp. 129 - 139)
5. Burdelnii E. (2009): “EU policies towards the “brain drain” phenomenon” in: „*MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*”, nr.2 (XLV), Chișinău: CEP USM (pp.186-201)
6. Бурдельный Е. (2008): “Миграция с «Востока» на «Запад» Европы в контексте расширения Европейского Союза: текущее положение и возможные перспективы”. В: «*MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*», nr.1 (XL) /Red. V. Moșneaga, Gh. Rusnac. – Chișinău: CE USM – Chișinău: CEP USM (p.125-142)
7. Бурдельный Е., Круглашов А., Мошняга В. (2008): «Изучение практик регулирования трансграничных миграций в восточноевропейских странах Европейской Политики Соседства (Молдова, Украина, Беларусь) в контексте расширения Европейского Союза». В: «*MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*». nr.2 (XLI), 2008. - Chișinău: CEP USM (p.154-194)

8. Челидзе Н., Бурдельный Е. (2005): «Международная трудовая миграция в контексте глобальных трансформаций». В: «Труды Тбилисского Государственного Университета», «Экономика», Тбилиси (с. 147-159) (ISSN 1512 – 1313)

Publicații în materialele conferințelor naționale și internaționale/alte publicații

1. Burdelnii E., Terzi-Barbăroșie D. (2013): “Suport de curs: MIGRAȚIA ȘI DEZVOLTAREA”, Chișinău, UNDP – Moldova, 41 p.
2. Burdelnii E., Vremiș M., Craievschi-Toartă V., ș.a. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Chișinău, 2013
3. Мошняга В., Бурдельный Е., Васильева Л., Малиновская Е. (2012): Проблемы реинтеграции и возвращения трудовых мигрантов из Европейского Союза в страны пограничья. – Вильнюс: издательство ЕГУ
4. Burdelnii E. (2011): “The Quest for Talent: EU policies towards the “Brain Drain” Phenomenon”. In: “*European neighborhood policy and Eastern partnership: achievements, obstacles and perspectives: The material of the Conf. Acad. of Econ. Studies of Moldova, 05-07 May 2011*”, Ch.: IEFS, 2011. – 502 p.(pp. 88-105) (327(4)(082)=135.1=111=161.1 E 90)
5. Бурдельный Е. (2009): „Проблеми регулювання транскордонних міграцій в Республіці Молдова і Україні в контексті розширення ЄС (*Проблеми регулювання трансграничних міграцій в Республіке Молдова и Украине в контексте расширения ЕС*)”. В: «Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць». - Чернівці: Букрек, 2009. - т. III. - 480 с. (С. 141 – 153)
6. Бурдельный Е., Похлебаева А., Лебедева С. (2006): «Изучение практик регулирования трансграничных трудовых миграций в Республике Беларусь, Республике Молдова и Российской Федерации в контексте расширения Европейского Союза». В: *Молодикова И.Н. (ed.): “Миграция в зеркале стран СНГ (молодежный ракурс)”*, Москва, РОО «Центр миграционных исследований» с. 250 - 258 (<http://migrocenter.ru/publ/pdf/molodikova.pdf>)
7. Burdelnii E. (2005): „Activitatea structurilor naționale și internaționale cu privire la informarea populației Republicii Moldova în domeniul migrațiunii”. În: *Mosneaga V., Corbu-Drumea L. (ed.):*

“Populația Republicii Moldova în contextual migrațiilor internaționale”, Chișinău, UNESCO (p. 40 - 63) (http://www.unesco.ru/files/docs/shs/publ/migration_conference_proceedings_volume1.pdf)

8. Burdelnii E. (2005): «Migration processes and national security in the post-soviet space». In: *Молодикова И.Н. (ed.): «Миграция населения в контексте социальных наук (сборник программ учебных курсов по миграции)»*, Смоленск: маджента, - 370 с. (p. 98-109) (ISBN 5 – 98156- 030-4)

9. Бурдельный Е. (2005): „Некоторые аспекты европейской трудовой миграции с Востока на Запад в свете политики ЕС «Расширенная Европа - Соседство» (на примере Республики Молдова)”. В: *«Беларусь – Молдова: взгляд молодежи в третье тысячелетие (Материалы международной научно-практической конференции, 28-29 апреля 2004, Кишинев)»*, Кишинев, Республика Молдова (с.67-95) (ISBN 9975 – 9782 – 9 - 0)

10. Burdelnii E. (2004): “In search of new guidelines for East – West European migration in the light of EU’s “Wider Europe – Neighborhood policy” (the case of the Republic of Moldova)”. În: *“New patterns of labour migration in CEE”*, Cluj-Napoca, Romania, Public Policy Center, (p.36-52) (ISBN 973 – 86509 – 8 - 4) (<http://www.cenpo.ro/files/03%20Migration.pdf>)

11. Бурдельный Е. (2004): „Международная миграция в эпоху глобализации”. În: *«Procesul de globalizare: provocări și soluții»*, Chișinău, USM, CEPO (с. 38-54) (ISBN 9975 – 70 – 392 - 5)

12. Бурдельный Е., Кабаченко П. (2004): «Некоторые аспекты миграционных процессов Республике Молдова: прошлое, настоящее, будущее» в *«Этнодемографические процессы в Казахстане и сопредельных территориях: Матер. V Межд. науч.-практич. Конф. Усть-Каменогорск, 20-21 октября 2003 г.»*, Усть-Каменогорск: Медиа-Альянс., Казахстан (ISDN 9965-704-00-7)

13. Burdelnii E. (2004): „In search of new guidelines for East-West European migration in the light of European Union’s “wider Europe – neighborhood” policy (the case of the Republic of Moldova)”. In: *Policy Documentation Center, Central European University, an archive of public policy material from central and eastern Europe and the former Soviet Union*

http://pdc.ceu.hu/perl/pdcsearch?authors%2Fkeywords%2Ftitle=Burdelnii&_order=bytitle&authors%2Fkeywords%2Ftitle_srctype=ALL&_satisfyall=ALL

ADNOTARE

la teza de doctor în științe politice **“Politici migraționale de muncă în relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană”**, autor **Eugeniu BURDELNÎI**, specialitatea 561.01 – Teoria, metodologia și istoria politologiei; Instituții și procese politice, Chișinău, 2016

Structura tezei: introducere, trei compartimente, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 192 surse, 9 anexe, 145 pagini de text de bază. Rezultatele tezei au fost expuse în 20 articole științifice, o monografie (grup de autori).

Cuvinte-cheie: Politicile migraționale, migrația de muncă, integrarea migrației, strategiile naționale de dezvoltare, reîntoarcerea și reintegrarea migranților, Uniunea Europeană, Republica Moldova.

Domeniul de studiu: Științe politice.

Scopul și obiectivele tezei: Teza are drept **scop** analiza conceptuală a politicilor migraționale de muncă în UE, precum și a implementării lor în statele-membre ale UE și Republicii Moldova la etapa actuală. **Obiectivele cercetării:** elaborarea bazei metodologice în cercetarea migrațiunii forței de muncă în UE la etapa actuală; efectuarea studiului teoretico-analitic al tendințelor actuale ale migrațiunii forței de muncă atât în UE, cât și în RM; analiza genezei și esenței politicilor migraționale în cadrul UE la etapa contemporană; identificarea problemelor de bază cu care se confruntă migranții de muncă moldoveni în UE din punct de vedere al integrării în societățile – gazdă; cercetarea problemelor, legate de reîntoarcerea și reintegrarea migranților de muncă moldoveni din UE în RM.

Noutatea și originalitatea științifică: Lucrarea reprezintă un studiu nou și o cercetare integrată a migrațiunii forței de muncă în UE, în contextul proceselor complexe, prin care trece comunitatea europeană, fiind corelate și la tendințele generale din RM în acest domeniu. Cercetarea dată abordează tema studiului din perspectiva politicilor aplicate pentru gestionarea eficientă a proceselor migraționale, prin prisma design-ului politicilor migraționale, ceea ce permite minimizarea costurilor și valorificarea beneficiilor migrațiunii forței de muncă, inclusiv contribuirea reprezentanților diasporei la procesul elaborării strategiilor de dezvoltare a țării.

Problema științifică soluționată constă în reconceptualizarea și elucidarea din punct de vedere științific și metodologic a esenței și formelor politicilor migraționale de muncă în cadrul statelor-membre ale UE, în general, și în RM, în particular, la etapa contemporană, avînd ca efect valorificarea potențialului migrației de muncă, în vederea maximizării beneficiilor și minimizării efectelor negative de durată ale migrației de muncă pentru dezvoltarea țărilor.

Semnificația teoretică: Conținutul, concluziile și recomandările acestei cercetări pot servi drept un *suport teoretico-conceptual* pentru toți acei, care analizează multitudinea aspectelor fenomenului migrațiunii forței de muncă la etapa contemporană, în special, prin prisma politologică.

Valoarea aplicativă: Rezultatele cercetării pot oferi un *suport analitico-aplicativ* important pentru factorii de decizie și „punctele de contact” în cadrul instituțiilor de stat, organizațiilor internaționale, donatorilor externi, instituțiilor europene, responsabile sau implicate în procesul gestionării migrațiunii forței de muncă, elaborării politicilor migraționale și incorporării diferitor aspecte, relevante acestui fenomen, în planurile și strategiile de dezvoltare a țării.

Implementarea rezultatelor științifice: teza este elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative, FRIȘPA, USM; a fost prezentată și susținută în ședințele Departamentului și Seminarului Științific de Profil al USM. Rezultatele obținute au fost prezentate în 20 lucrări științifice, publicate în culegerile conferințelor și reviste de specialitate din RM, România, Slovenia, Federația Rusă, Ucraina, Georgia, precum și într-o monografie (grup de autori), publicată în Lituania. Rezultatele cercetării pot fi utilizate de factorii de decizie, instituții universitar-academice, exponenții cercurilor politice și de afaceri, economiști, sociologi, demografi.

ANNOTATION

to Ph.D. thesis in Political Sciences “*Labor migration policies in relations of the Republic of Moldova with the European Union*”, author **Eugeniu BURDELNII**, specialty 561.01 – Theory, methodology and history of political science; political institutions and processes, Chişinău, 2016

Thesis's structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (192 sources), 9 annexes, 145 pages of text. The results of the thesis were reflected in 20 scientific articles, one monograph (group of authors).

Key words: Migration policies, labor migration, migration mainstreaming, national development strategies, return and reintegration of migrants, European Union, Republic of Moldova.

Areas of research: Political Sciences.

The thesis's aim and targets: The thesis's **aim** resides in conceptual analysis of labor migration policies in EU, as well as their implementation in EU member-states and the Republic of Moldova during contemporary stage. **Research targets:** elaboration of methodological framework for researching labor migration in the EU on contemporary stage; exercising theoretical and analytic study of current trends of the labor migration as in the EU, as in the RM; analyses of genesis and core of the EU migration policies in modern times; identification of fundamental challenges, faced by Moldovan labor migrants in the UE in terms of integration in hosting societies; research of challenges related to return and reintegration of Moldovan labor migrants from the EU in the RM.

Scientific novelty and originality: This paper represents a new study and an integrated research of labor migration in the EU in context of complex processes, through which the European community passes, that are correlated with the general tendencies in this area in the RM. This research addresses subject of research in terms of policies applied for efficient management of the migration processes through the prism of the design of migration policies that allows minimizing costs and maximizing the benefits of labor migration, including contribution of Diaspora members to elaboration of development strategies of the country.

The solved scientific problem refers to reconceptualization and elucidation from the scientific and methodological point of view of the essence and forms of labor migration policies in EU member-states, in general, and the RM, in particular, on contemporary stage, resulting in capitalization of benefits and minimization of long-lasting negative effects of labor migration for the development of countries.

Theoretical significance: The content, conclusions and recommendations of this research paper could serve as a theoretical and conceptual support for all those, who analyze multiple aspects of labor migration phenomenon on contemporary stage, particularly through the prism of political sciences.

Applied value: The results of the study could offer an important *analytical and applicative support* for decision makers and „focal points” within state institutions, international organizations, external donors, EU institutions in charge of or involved in the process of labor migration management, formulation of migration policies and migration mainstreaming in plans and strategies of country development.

Implementation of scientific results: the thesis is drafted in the framework of the Political and Administrative Sciences Department, FIRPAS, MSU; it was presented and defended in the course of meetings of the Department and Profile Scientific Seminar of the MSU. Obtained results were presented in 20 scientific papers, published in collections of Conferences' papers and specialized magazines from the RM, România, Slovenia, Russian Federation, Georgia, as well as a monography (a group of authors), published in Lithuania. The research's results can be used by the decision makers, university and academic institutions, exponents of political and business circles, economists, sociologists, and experts in demography.

АННОТАЦИЯ

к докторской диссертации по политическим наукам **“Политики в сфере трудовой миграции во взаимоотношениях Республики Молдова с Европейским Союзом”**, автор **Евгений БУРДЕЛЬНЫЙ**, специальность 561.01 – Теория, методология и история политологии; политические процессы и структуры, Кишинэу, 2016

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография (192 источника), 9 приложений, 145 страниц текста. Результаты диссертации опубликованы в 20 научных статьях и в монографии (в соавторстве).

Ключевые слова: миграционные политики, трудовая миграция, интеграция миграции, национальные стратегии развития, возвращение и реинтеграция мигрантов, Европейский Союз, Республика Молдова. **Область исследования:** политические науки. **Цель и задачи исследования.** **Цель** – концептуальный анализ политики ЕС в области трудовой миграции, а также их внедрения в государствах-членах ЕС и РМ на современном этапе. **Задачи исследования:** разработка методологической базы исследования трудовой миграции в ЕС на современном этапе; теоретико-аналитическое изучение текущих тенденций трудовой миграции в ЕС и в РМ; анализ генезиса и сути современных миграционных политик ЕС; выявление ключевых проблем молдавских трудовых мигрантов в ЕС, через призму интеграции в принимающих общества; исследование возвращения и реинтеграции молдавских трудовых мигрантов из ЕС в РМ. **Научная новизна и оригинальность:** Новое и интегрированное исследование трудовой миграции в ЕС в контексте сложных процессов, протекающих в европейском сообществе, и соотносящихся с общими тенденциями в РМ в этой области. Исследование рассматривает изучаемую тему через призму прикладных политик для эффективного управления миграционными процессами путем планирования миграционных политик для минимизирования рисков и использования преимуществ трудовой миграции, включая вклад представителей диаспоры в разработку стратегий развития страны. **Решенная научная проблема:** Концептуализация и изучение с научной и методологической точки зрения сути и форм политик в области трудовой миграции в странах-членах ЕС, в общем, и в РМ, в частности, на современном этапе, для использования потенциала трудовой миграции для того, чтобы максимизировать ее преимущества и минимизировать ее долгосрочные негативные последствия для развития стран. **Теоретическое значение:** Содержание, выводы и рекомендации исследования могут служить *теоретико-методологической базой* для исследования множества аспектов трудовой миграции на современном этапе, особенно с политологической точки зрения. **Прикладная ценность:** Результаты исследования могут служить важной аналитико-прикладной базой для государственных деятелей, международных организаций, внешних доноров, европейских учреждений, ответственных или вовлеченных в управление трудовой миграцией, разработку миграционных политик и включения различных аспектов этого явления в планы и стратегии развития страны.

Внедрение научных результатов: диссертация разработана в рамках Департамента Политических и Административных Наук, ФМОПАН, МолдГУ; была представлена и защищена в рамках заседаний Департамента и Профильного Научного Семинара МолдГУ. Полученные результаты были представлены в 20 научных работах, опубликованных в сборниках конференций и специализированных журналах из РМ, Румынии, Словении, Российской Федерации, Украине, Грузии, а также в монографии (в соавторстве), опубликованной в Литве. Результаты исследования могут быть использованы ответственными лицами, университетско-академическими учреждениями, представителями политических и деловых кругов, экономистами, социологами, демографами.

BURDELNÎI EUGENIU

**POLITICI MIGRAȚIONALE DE MUNCĂ ÎN PROCESUL
GLOBALIZĂRII: CAZUL UNIUNEA EUROPEANĂ**

**561.01– TEORIA, METODOLOGIA ȘI ISTORIA POLITOLOGIEI;
INSTITUȚII ȘI PROCESSE POLITICE**

Autoreferatul tezei de doctor în științe politice

Aprobat spre tipar:

Formatul hârtiei 60x84 1/6

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj: 50 ex.

Coli de tipar:

Comanda nr.

Centrul Editorial-poligrafic al USM

Str. A. Mateevici 60, MD-2009